

Wynikające z art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) ograniczenie odpowiedzialności Skarbu Państwa do jednego tytułu spośród wymienionych w art. 8 ust. 1 tej ustawy, oznacza możliwość przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia albo z tytułu orzeczenia, którego nieważność stwierdzono, albo też z powodu wydania decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego. W przypadku więcej niż jednego orzeczenia albo decyzji, o których mowa w art. 8 ust. 1, istnieje podstawa do przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia za każdy z okresów represji doznanej wskutek jednego z dwóch wskazanych tytułów, przy czym zasądzona suma roszczenia podlega ograniczeniu wynikającemu z art. 8 ust. 1a ustawy.

Przewodniczący: sędzia SN W. Płóciennik.

Sędziowie: SN E. Strużyna, SA (del. do SN) B. Skoczowska (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Krajowej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy w sprawie Artura P., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny w G., postanowieniem z dnia 17 grudnia 2008 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy zawarte w art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działal-

ność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 r. z późn. zm.) sformułowanie „jeden tytuł spośród wymienionych w ust. 1” należy rozumieć w ten sposób, że jednym tytułem może być wyłącznie jedna decyzja o internowaniu, czy w ten sposób, że jednym tytułem będzie każda decyzja o internowaniu jako jedna z dwóch podstaw prawnych do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia wymienionych w ust. 1?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

UZASADNIENIE

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującego stanu faktycznego:

W dniu 20 czerwca 2008 r. Artur P. wystąpił z wnioskiem o zasądzenie na jego rzecz kwoty 25 000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłą z wykonania dwóch decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego. Roszczenie to oparł na podstawie art. 8 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149).

Z akt Sądu Okręgowego w G. oraz dołączonych do nich dokumentów wynika, iż Artur P. przebywał na podstawie Decyzji nr 544 o internowaniu w ośrodku odosobnienia w ZK Strzebielinek w okresie od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 29 kwietnia 1982 r., a na podstawie Decyzji nr 667 o internowaniu w okresie od dnia 10 maja 1982 r. do dnia 12 lipca 1982 r., początkowo w ośrodku odosobnienia w Ławie, a następnie w Kwidzynie. Obie

decyzje były wydane przez Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w G.

Wyrokiem z dnia 18 września 2008 r. Sąd Okręgowy w G. zasądził na rzecz wnioskodawcy kwotę 13 500 zł z tytułu zadośćuczynienia za wykonanie Decyzji nr 544 o internowaniu, w pozostałym zakresie wniosek oddalił. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, że materialnoprawna podstawa rozstrzygnięcia zawarta jest w art. 8 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Sąd Okręgowy stwierdził równocześnie, że podstawą zasądzenia roszczenia nie mogły być dwie decyzje o internowaniu wnioskodawcy, bowiem zgodnie z treścią przepisu art. 8 ust. 1d tej ustawy, odszkodowanie i zadośćuczynienie może zostać przyznane wyłącznie w oparciu o jeden tytuł spośród wymienionych w art. 8 ust. 1. Za korzystniejszą dla wnioskodawcy podstawę zasądzenia roszczenia przyjął internowanie Artura P. w okresie od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 29 kwietnia 1982 r.

Od tego wyroku apelację złożył pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając m. in. obrazę przepisów prawa materialnego, poprzez niewłaściwe – jego zdaniem – zastosowanie i błędną wykładnię art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Przy rozpoznawaniu apelacji, Sąd Apelacyjny w G. uznał, iż wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a w szczególności sformułowania: „wyłącznie w oparciu o jeden tytuł spośród wymienionych w ust. 1”, które zdaniem tego Sądu, jawi się jako niejasne przy uwzględnieniu nie tylko uregulowania zawartego

w art. 8 ust. 1, ale przede wszystkim art. 8 ust. 1a wskazanej ustawy. Sąd ten powziął wątpliwość co do interpretacji tego przepisu, wyrażoną w postanowieniu, wskazując na możliwe jej kierunki. Zauważył również, iż różne orzekające składy Sądu Apelacyjnego w G. prezentują rozbieżne stanowiska w tym zakresie.

Sąd Apelacyjny w G. w wyroku z dnia 5 listopada 2008 r., wyraził pogląd, że jednym tytułem może być wyłącznie jedna decyzja o internowaniu. W ocenie tego Sądu, ust. 1 art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. wprowadza zasadę, że osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu przysługuje odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, przy czym konstrukcje prawne „nieważności orzeczenia” i „nieważnych decyzji internacyjnych” są sobie przeciwstawne. Natomiast ust. 1a i 1d art. 8 stanowią o ograniczeniu ustawowym wysokości odszkodowania w dwóch niezależnych od siebie płaszczyznach; ust. 1d dotyczy zbiegu dwóch tytułów odszkodowawczych i w takim przypadku, według ustawodawcy, odszkodowanie należy się wyłącznie w oparciu o jeden tytuł, a ust. 1a ustanawia zasadę, według której wysokość jednostkowego odszkodowania nigdy nie może przekroczyć 25 000 zł. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wyciąganie wniosku, że uprawniony ma prawo domagania się odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie kilku nieważnych orzeczeń albo kilku nieważnych decyzji o internowaniu z użycia liczby mnogiej w odniesieniu do tytułów w ust. 1a i 1d art. 8, prowadziłoby do niedopuszczalnego pokrycia się zakresu regulacyjnego ust. 1a i ust. 1d.

Nie zgadzając się z zaprezentowaną interpretacją przepisu art. 8 ust. 1d, występujący z pytaniem prawnym Sąd Apelacyjny w G. wskazał na możliwe inne zdekodowanie znaczenia ust. 1d art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. Według tej interpretacji, dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia, zgodnie z ust. 1d art. 8 możliwe jest wyłącznie w oparciu o jedną

z przeciwstawnych podstaw prawnych wymienionych w ust. 1 art. 8, co nie oznacza jednak dosłownie jednej decyzji o internowaniu i jednego nieważnego orzeczenia. Oznacza to natomiast możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych wynikłych z wykonania każdej decyzji o internowaniu albo każdego uznanego za nieważne orzeczenia.

Prokurator Prokuratury Krajowej wskazując, iż przedstawione pytanie prawne spełnia wymogi określone w art. 441 § 1 k.p.k. wniósł o podjęcie uchwały następującej treści:

Zawarte w art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) ograniczenie możliwości przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia do jednego tytułu spośród wymienionych w art. 8 ust. 1 tej ustawy dotyczy przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia albo z tytułu stwierdzenia nieważności orzeczenia, albo też z powodu wydania decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego. Nie wyłącza natomiast możliwości przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia w związku z więcej niż jednym orzeczeniem albo decyzją o internowaniu, o których mowa w art. 8 ust. 1.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał w swoich orzeczeniach, że instytucja uchwał podejmowanych na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. (uprzednio art. 390 § 1 k.p.k. z 1969 r.) w związku z przedstawionymi przez sądy odwoławcze pytaniami prawnymi, stanowi wyjątek od generalnej zasady samodzielnego orzekania przez sąd rozpoznający konkretną sprawę. Z uwagi na to, że zgodnie z art. 441 § 3 k.p.k. uchwały takie są wiążące w danej sprawie, nie mogą one zawierać sposobu rozstrzygnięcia sprawy. Zakres tych uchwał ograniczony jest więc, z mocy przepisów prawa procesowego, wyłącznie do zagadnień prawnych wymagających zasadniczej

wykładni ustawy. Zagadnienie to musi przy tym powstać przy rozpoznawaniu środka odwoławczego, mieć zakotwiczenie w stanie faktycznym oraz znaczenie dla rozstrzygnięcia o jego dopuszczalności lub zasadności (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 sierpnia 1994 r., I KZP 21/94, OS Pr. 1995, nr 1, poz. 13; z dnia 17 października 1996 r., I KZP 24/96, OSNKW 1997, z. 1-2, poz. 7; z dnia 29 marca 2006 r., I KZP 58/05, LEX nr 180755 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 37/04, OSNKW 2005, z. 2, poz. 15; por. też R. A. Stefański: Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 264 – 299).

Przede wszystkim należy stwierdzić, że przedstawione przez Sąd Apelacyjny w G. zagadnienie spełnia wszelkie przesłanki określone w art. 441 § 1 k.p.k. Wyłoniło się ono bowiem w związku z wniesieniem środka odwoławczego (apelacji pełnomocnika wnioskodawcy), którego rozpoznanie zależy od rozstrzygnięcia wskazanych przez Sąd wątpliwości. Został wykazany związek przyczynowy między ustaleniami faktycznymi dokonanymi w niniejszej sprawie a treścią pytania prawnego. Ma ono nadto charakter zagadnienia wymagającego zasadniczej wykładni ustawy, bowiem przepis art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm. – dalej zwanej „ustawą lutową”) jest sformułowany w sposób budzący wątpliwości interpretacyjne i z tego też powodu był rozbieżnie interpretowany w praktyce sądowej. Problem ten nie był też dotąd rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a jego wyjaśnienie może mieć znaczenie prejudycjalne.

Z treści uzasadnienia postanowienia Sądu Apelacyjnego w G. wynika, że niejasne jest sformułowanie: „wyłącznie w oparciu o jeden tytuł spośród wymienionych w ust. 1”, zawarte w art. 8 ust. 1d ustawy lutowej i wy-

wołuje ono trudności interpretacyjne, szczególnie przy uwzględnieniu uregulowań zawartych w art. 8 ust. 1 i art. 8 ust. 1a.

Należy przypomnieć, że przepis art. 8 tej ustawy został znowelizowany ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 191, poz. 1372). Pierwotny projekt nowelizacji ustawy nie zawierał w ogóle odpowiednika aktualnego ust. 1d art. 8, natomiast zakładał (art. 8 ust. 1b i 1a projektu), że odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z orzeczeń lub decyzji wydanych za działalność mającą miejsce po dniu 31 grudnia 1956 r. albo z powodu takiej działalności, nie mogą łącznie przekroczyć kwoty 25 000 zł (por. druk nr 595 Sejmu RP V kadencji z dnia 5 kwietnia 2006 r., tekst ze stron internetowych Sejmu). W trakcie prac Podkomisji Nadzwyczajnej – Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka – do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy lutowej, na posiedzeniu w dniu 11 lipca 2006 r., została zgłoszona autopoprawka do projektu przewidująca dodanie ust. 1c art. 8 (obecnie art. 8 ust. 1d) i ograniczenie przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia „wyłącznie w oparciu o jeden tytuł, spośród wymienionych” w art. 8 ust. 1 omawianej ustawy lutowej (por. Sprawozdanie Podkomisji Nadzwyczajnej... z dnia 11 lipca 2006 r., tekst ze stron internetowych Sejmu).

Ustalając znaczenie treści określenia „jeden tytuł spośród wymienionych w ust. 1”, zawartego w art. 8 ust. 1d ustawy lutowej należy przede wszystkim zastosować instrumenty wykładni językowej (gramatycznej), która ma pierwszeństwo przed innymi wykładniami, w tym wykładnią systemową i funkcjonalną, i zawsze powinna być punktem wyjścia dla wypracowania końcowego wniosku o znaczeniu danego przepisu (por. m. in. J. Wróblewski: *Rozumienie prawa i jego wykładnia*, Wrocław 1990, s. 78 i n.; L. Morawski: *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 67 – 73; P. Hofmań-

ski, S. Zabłocki: Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych, Kraków 2006, s. 220; T. Bojarski: Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej, Warszawa 2006, s. 63 – 67).

Analizę tego określenia należy rozpocząć od zdekodowania pojęcia „tytuł”. Warto wskazać, że od blisko stu lat jest ono definiowane podobnie. Rozumiane jest ono m. in. jako „przyczyna usprawiedliwiająca, upoważniająca do czego, prawo, racja, podstawa, zasada” (por. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki: Słownik języka polskiego, Warszawa 1919, tom VII, s. 194), jako „podstawa czegoś; powód, racja” (por. M. Szymczak red.: Słownik języka polskiego, Warszawa 1981, tom III, s. 567; S. Dubisz red.: Uniwersalny słownik języka polskiego, Warszawa 2003, tom 4, s. 931; E. Sobol red.: Nowy słownik języka polskiego, Warszawa 2002, s. 1064), czy też jako „uprawnienie” (por. S. Skorupka: Słownik frazeologiczny języka polskiego, Warszawa 2002, tom II, s. 414). W języku prawniczym funkcjonuje natomiast m. in. pojęcie „tytuł egzekucyjny”, czyli orzeczenie sądu, ugoda lub akt (np. notarialny) uprawniający do egzekucji sądowej w postępowaniu cywilnym oraz „tytuł własności” jako podstawa prawna wyłącznego korzystania i rozporządzania rzeczą, a także dokument tworzący lub stwierdzający tę podstawę prawną.

Zauważyć należy, że interpretowany przepis art. 8 ust. 1d wskazuje, iż chodzi o „jeden tytuł spośród”. Słowo „spośród” jest przyimkiem łączącym się z rzeczownikiem (lub innymi wyrazami w jego funkcji) w dopełniaczu i m. in. „wskazuje na większy zbiór ludzi, przedmiotów itp., z którego wybiera się pojedynczą osobę, rzecz itp.; spomiędzy” (por. E. Sobol red. *op. cit.*, s. 945), czy też wskazuje, iż „jeżeli coś dotyczy jednej spośród wielu osób lub rzeczy, to dotyczy właśnie jej, a nie pozostałych” (por. M. Bańko red.: Inny słownik języka polskiego, Warszawa 2000, tom II, s. 657).

Powyższe znaczenie słów: „tytuł” oraz „spośród” pozwala przyjąć, iż ustawodawca ograniczył możliwość uzyskania odszkodowania i zadoścu-

czynienia tylko do jednej z podstaw prawnych określonych w art. 8 ust. 1, z pominięciem pozostałych. Przemawia za tym również fakt, że do przepisu art. 8 ust. 1 wprowadzono spójnik „albo” oznaczający alternatywę rozłączną. Przypomnieć należy, że alternatywa rozłączna jest związkiem nieposiadania przez dwa zdania (składniki) takiej samej wartości logicznej, związkiem sprzeczności dwu zdań. Zdanie złożone zbudowane przy użyciu spójnika alternatywy rozłącznej „albo” jest prawdziwe jedynie wówczas, gdy prawdziwe jest tylko jedno ze zdań składowych, a drugie zdanie składowe jest fałszywe (por. A. Malinowski: Redagowanie tekstu prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe, Warszawa 2008, s. 70 – 73). Przepis art. 8 ust. 1 wymienia (czyli „wylicza nazywając” – por. M. Szymczak red. *op. cit.*, s. 820) dwie takie podstawy prawne, a to: orzeczenie, którego nieważność stwierdzono oraz decyzję o internowaniu.

Zaprezentowana wykładnia językowa nie rozstrzyga jednak wątpliwości, czy pojęcie „tytuł” w rozumieniu ust. 1 art. 8 odnosi się do podstawy prawnej o charakterze rodzajowym (represjonowanie wskutek orzeczenia sądu albo pozbawienie wolności decyzją o internowaniu), czy też do konkretnego dokumentu tworzącego tę podstawę prawną (orzeczenie, którego nieważność stwierdzono albo decyzja o internowaniu). W takiej sytuacji konieczne jest posłużenie się metodami wykładni systemowej o charakterze wewnętrznym, która to wykładnia pełni rolę subsydiarną wobec wykładni językowej. Nie można bowiem, chcąc prawidłowo zinterpretować przepis art. 8 ust. 1d, pominąć treści art. 8 ust. 1a i 1c ustawy lutowej. Przepis ust. 1a stanowi, że „odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z orzeczeń albo decyzji, o których mowa w ust. 1, nie mogą łącznie przekroczyć kwoty 25 000 zł”, natomiast ust. 1c wskazuje, iż tego rodzaju ograniczenia „nie stosuje się w przypadku, w którym w wyniku wykonania orzeczeń albo decyzji, o których mowa w ust. 1, osoba poszkodowana poniosła śmierć”. Wskazać należy, że w obu tych

przepisach ustawodawca użył liczby mnogiej, co świadczy jednoznacznie, iż pozwalają one na przyznanie odszkodowania za szkody i zadośćuczynienia za krzywdy wynikłe z wykonania więcej niż jednego orzeczenia albo więcej niż jednej decyzji o internowaniu, o których mowa w ust. 1 art. 8 tej ustawy. Takie rozumienie tych przepisów pozwala na stwierdzenie, że w art. 8 ust. 1d zawarte jest kolejne, dodatkowe ograniczenie wyłączające możliwość przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia równocześnie z tytułu represjonowania wskutek wykonania orzeczenia bądź orzeczeń, których nieważność stwierdzono oraz z tytułu wydanej bądź wydanych decyzji o internowaniu. Podkreślić również należy, że omawiany przepis został zamieszczony po przepisach ust. 1a-1c, które zawierają ograniczenia dotyczące wysokości roszczeń materialnych oraz wyjątki od tych ograniczeń.

Rozważania dotyczące przedmiotowej sprawy byłyby niepełne bez przeprowadzenia wykładni funkcjonalnej. Przypomnieć należy, iż nowelizacja ustawy lutowej, ustawą z dnia 19 września 2007 r., znacząco poszerzyła jej zakres pod względem czasowym i podmiotowym, obejmując jej przepisami działalność niepodległościową prowadzoną w okresie 1957 – 1989 oraz osoby, wobec których wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej, jednym z założeń ustawy było umożliwienie uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia osobom represjonowanym w tym okresie za działalność opozycyjną. Podkreślić należy, że do chwili tej nowelizacji, brak było jakichkolwiek podstaw prawnych dla dochodzenia odszkodowań za szkody wynikłe z wydania decyzji o internowaniu na podstawie art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154). Internowanie było bowiem instytucją prawa administracyjnego, stosowaną przez organy administracyjne. Był to szczególny środek prewencyjny wprowadzony na czas obowiązywania stanu wojennego i jako niemający związku z prowadzonymi, nie-

jednokrotnie równolegle z internowaniem, postępowaniami karnymi o popełnienie przestępstw, nie podlegał zaliczeniu na poczet orzeczonych kar pozbawienia wolności – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie miały do niego również zastosowania przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1983 r., VI KZP 6/83, OSNKW 1983, z. 9, poz. 67; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2000 r., III KKN 336/99, LEX nr 51443). W projekcie nowelizowanej ustawy zaproponowano jednak szereg ograniczeń i to nie tylko w kręgu osób uprawnionych, ale również co do wysokości świadczeń. Ograniczenia dotyczące wysokości świadczeń uznano za konieczne, gdyż jak stwierdzono w uzasadnieniu projektu tej ustawy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, równowaga budżetowa stanowi istotną wartość konstytucyjną, wymagającą uwzględnienia przy projektowaniu rozwiązań ustawowych. To właśnie możliwości budżetowe Państwa były powodem wyłączenia uprawnień do dochodzenia roszczeń równocześnie z tytułu wykonania orzeczenia, którego nieważność stwierdzono i decyzji o internowaniu. Oceniając wzajemne relacje ust. 1d oraz ust. 1 i 1a art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego stwierdzić należy, że ustawodawca zawężając w art. 8 ust. 1d odpowiedzialność Skarbu Państwa do jednej z podstaw prawnych spośród wymienionych w art. 8 ust. 1, dał możliwość wyboru osobie poszkodowanej oparcia swojego roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o jeden spośród tych dwóch tytułów. Podkreślić jednakże należy, że w przypadku kilkakrotnego skazania danej osoby za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo kilkakrotnego internowania w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, istnieje podstawa do przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia za każdy z okresów represji doznanych wskutek jednego z

dwóch wskazanych w ust. 1 tytułów, przy uwzględnieniu jednakże ograniczeń kwotowych, o których mowa w art. 8 ust. 1a ustawy lutowej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy udzielił odpowiedzi jak na wstępie.